

Aikuisuuden kynnyksellä

Informaatiotutkimus-lehden kahdennenkymmenennen vuosikerran viimeinen numero on käsillä. Lehden voidaan katsoa nyt - ainakin metaforisesti puhuen - eläneen lapsuus- ja nuoruusvuosiensa läpi ja astuneen aikuisuuden kynnykselle. Kaksikymmentä vuotta on pitkä ja samalla lyhyt ikä lehdelle. Lehden elinhistoria on kuitenkin osunut mielenkiintoiselle historialliselle ajanjaksolle tieteenalan ja sen toimintaympäristön muutoksen kannalta.

Kaksikymmentä vuotta sitten kotitietokoneet olivat harvinaisia, internetiä kehittivät ja käyttivät muutamat ihmiset maailmassa, puhelimet olivat yleensä tiukasti johdon päässä ja Suomen tasavallan presidenttinä Urho Kekkonen. Tekninen, kulttuurinen ja poliittinen ympäristö oli täysin toinen, kuin missä lehden eliniän aikana aikuistunut sukupolvi elää tänään. Maailma on monessa muuttunut radikaalisti toiseksi.

Muutos on näkynyt myös tieteenalallemme. Tätä kuvaa hyvin johden nimen historia. Lehti aloitti *Kirjastotiede ja informatiikka* nimisenä syksyllä 1981. Ensimmäinen pääkirjoitus on päivätty 15.11.1981. Kirjastoalaa koskeva tutkimus ja kirjastotieteen perustelu tieteenalana olikin lehden alkuvaiheessa hyvin keskeistä. Niinpä lehden ensimmäinen varsinainen artikkeli oli nimeltään *Kirjastotieteen rakenteesta*. Artikkelin kirjoittajana oli lehden ensimmäinen ja pitkäaikainen päätoimittaja, professori Marjatta Okko.

Lehden perustaminen oli eräs askel siinä jatkumossa, joka alkoi syksyllä 1971, kun kirjastotieteen ja informatiikan laitos perustettiin Tampereen yliopistoon. Tosin laitukon voidaan katsoa alkaneen jo paljon aikaisemmin, kuten professori Pertti Vakkari osoittaa artikkelissaan vuodelta 1985, jossa hän palauttaa alan tutkimustoiminnan alkujuuret Suomessa aina 1700-luvun lopulle. Lehden tehtävänä oli jo sen perustamisesta lähtien olla osaltaan vakiinnuttamassa alan yliopistotasoisesta tutkimusta ja tieteellistä keskustelua Suomeen.

Tässä onkin tapahtunut merkittävää kehitystä. Alallamme on julkaistu Suomessa useita väitöskirjoja (ensimmäinen keväällä 1983) ja vakiintuneet alan laitokset ovat kolmessa suomalaisessa yliopistossa: Tampereella, Turussa ja Oulussa. Lehden ensimmäisen toimituskunnan ja kirjoittajien joukosta on pätevoitynyt mm. useita professoreita alallemme. Alan tutkimuskohteet ovat laajentuneet ja moninaistuneet ja alan

kotimaiset tutkijat ovat menestyneet myös kansainvälisesti. Eikä ympäröivän yhteiskunnan muuttuminen entistä enemmän informaatioyhteiskunnaksi ainakaan vähennä alan ja sen tutkimuksen merkitystä.

Kahdeksankymmentäluku ja osin vielä yhdeksänkymmentäluvun alku oli lehdessä pitkälti "kirjastotieteen ja informatiikan tieteenluonteen ja historiallisten juurten puntarointi[ja]", alan murrosikää. Kädenvääntö alan kohteesta ja nimestä alkoi näkyä myös käytännössä. Vuonna 1991 Tampereen yliopiston laitoksen englanninkielinen nimi muutettiin muotoon Department of Information Studies. Alan nimen yhteen instituutioon sitoutumista olikin kritisoitu jo pitkään.

Myös informatiikka oli terminä hieman harhaanjohtava nimitys, koska se viittasi tietojenkäsittelytieteen erääseen osa-alueeseen. Lisäksi taloudellinen ja poliittinen, myös koulutuspoliittinen, ympäristö oli alkanut muuttua. Okon vuoden 1991 neljännen lehden pääkirjoituksen toteamus kuvaa hyvin tätä murroskautta: "Yhtenä [yhdysvaltaisten kirjastokoulujen] lakkauttamisen syynä oli, että alan laitokset eivät tuottaneet yliopistoille tilaustutkimus- ja sponsorointituloja samalla mitalla kuin monet muut oppiaineet." Samassa pääkirjoituksessa Okko ehdottaa alan uudeksi suomenkieliseksi nimeksi informaatio- ja kirjastotutkimusta. Vuonna 1994 oppiaineen suomenkielinen nimi muutettiin informaatiotutkimukseksi. Ja lehden nimi Informaatiotutkimukseksi vuonna 1996.

Okon päätoimittajakausi päättyi vuoden 1994 lopussa, lehden toimituskunnassa hän jatkoi vielä kaksi vuotta. Hänen kolmenatoista päätoimittajavuotenaan lehti kehittyi ja vakiintui alan merkittäväksi julkaisufoorumiksi maassamme. Okon jälkeen lehden päätoimittajuus on vaihtunut tiheään tahtiin. Vuonna 1995 päätoimittajana oli nykyinen ylikirjastonhoitaja Mirja Iivonen, vuonna 1996 kulttuuriasiainneuvos Hannele Koivunen, vuosina 1997-1998 ylikirjastonhoitaja (emer.) Oili Kokkonen, 1999 tutkija Riitta Kärki ja allekirjoittanut vuoden 2000 alusta.

Merkittävän panoksen lehden kehitykselle ovat antaneet sen toimituskunnassa ja toimitussihteereinä toimineet henkilöt. Ideoinnin lisäksi he ovat olleet paljolti myös varsinaisen sisällön tuottajia eli kirjoittaneet merkittävän osan lehden artikkeleista. Toimitussihteerit ovat sen lisäksi tehneet suurimman osan lehden toimittamiseen liittyvistä käytännön töistä. Lehden

rajallisten taloudellisten resurssien vuoksi tämä työmäärä ei ole ollut vähäinen.

Lehti on elänyt siis kaksikymmentä vuotta. Ja vaikka päätoimittajat ovat koko lehden historian ajan huomautelleet käsikirjoitusten niukkuudesta, on lehden numerot saatu kuitenkin julkaistuksi ja toimitetuiksi tilaajille enemmän tai vähemmän aikataulussa. Näin on syntynyt merkittävä määrä suomenkielistä alan tutkimusta ja keskustelua luettavaksi sillekin polvelle, joka nyt aloittelee taivaltaan maailmassa, jonka laatua on vaikea mennä ennustamaan parinkymmenen vuoden päähän. Mutta melkein uskaltaisin lyödä vetoa siitä, että informaatio on siinäkin maailmassa keskeisellä sijalla inhimillisessä toiminnassa ja kirjastojen tarpeellisuudesta silloinkin keskustellaan.

Toivotamme lukijoille menestyksellistä vuotta 2002 ja intoa ja voimia tutkia ja kirjoittaa myös suomeksi alallemme tärkeitä asioista. Kiitämme kuluneen vuoden kirjoittajia ja muita lehden tekemiseen ja julkaisemisen mahdollistamiseen osallistuneita. Ja ettei lehdessä vuosien varrella vakiintunut toinen huomautuksen kohde unohtuisi, niin sanottakoon se lopuksi: keskustelua ja kiistakirjoituksia olisi mukava julkaista enemmän.

Kuopiossa 31.12.2001

Jarmo Saarti